

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 332.334.4

Стан використання земель сільськогосподарського призначення Львівської області

Крохтяк О.В.

аспірант

Інституту агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України

У статті проаналізовано стан використання земель сільськогосподарського призначення Львівської області у 2005–2014 рр. Причинами, які погіршують стан використання земель сільськогосподарського призначення в області є деградація та розораність. Ці землі становлять понад 50% від загальної площі сільськогосподарських угідь. Зменшення площ сільськогосподарських земель відбувається за рахунок відведення їх для державних та громадських потреб.

Ключові слова: землі сільськогосподарського призначення, земельні ресурси, сільськогосподарські угіддя, розораність сільськогосподарських угідь, деградація ґрунтів.

Крохтяк О.В. СОСТОЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ В ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проанализировано состояние использования земель сельскохозяйственного назначения Львовской области в 2005–2014 гг. Причинами, которые ухудшают состояние использования земель сельскохозяйственного назначения в области является деградация и распашка. Эти земли составляют более 50% от общей площади сельскохозяйственных угодий. Уменьшение площадей сельскохозяйственных земель происходит за счет отвода их для государственных и общественных нужд.

Ключевые слова: земли сельскохозяйственного назначения, земельные ресурсы, сельскохозяйственные угодья, распаханность сельскохозяйственных угодий, деградация почв.

Krokhlyak O.V. THE STATE OF USE OF AGRICULTURAL LAND IN LVIV REGION

The article analyzes the state of the agricultural land in the Lviv region 2005–2014 years. The causes that degrade the use of agricultural land in the area is plowed and degradation. These lands constitute more than 50% of the total area of agricultural land. The reduction of areas of agricultural land occurs at the expense of their removal to the state and public needs.

Keywords: agricultural land, land, agricultural land, the plowed agricultural land, soil degradation.

Постановка проблеми. Проблемам стану використання земель сільськогосподарського призначення в останні роки приділяється все більше уваги, адже вони були і залишаються головним джерелом задоволення потреб людини [1]. А коли до землі ще і приєднується людська праця, то вона стає головним засобом виробництва. Основними причинами, які погіршують стан використання земель сільськогосподарського призначення є розораність сільськогосподарських угідь, надмірна деградація і виснаження ґрунтового покриву, радіоактивне і промислове забруднення земель, неоптимальна структура земельних угідь (малі площі екологічностабільних територій). Нашим головним завданням на сьогодні є їхнє збереження, збалансоване використання

та відтворення. Для вирішення цих завдань питання вивчення стану використання земель сільськогосподарського призначення є важливим і дає можливість вивчити їхню динаміку та покращити використання цих земель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення земельних ресурсів, їх збалансованого використання присвячено низку праць багатьох науковців. Зокрема проблеми використання земель сільськогосподарського призначення вивчали Б. Данилишин, Д. Добряк, С. Дорогунцов, С. Кваша, В. Месель-Веселяк, П. Саблук; проблеми ефективного використання, охорони та відтворення земель сільськогосподарського призначення висвітлено у працях Д. Бабміндри, Г. Гоцуляка, М. Ступеня, А. Сохнича. Викорис-

тань земель Львівської області вивчають такі науковці, як П. Казьмір, М. Богіра, Н. Стойко. Проте, вивчення цих питань залишаються актуальними.

Мета роботи – дослідження стану використання земель сільськогосподарського призначення Львівської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Львівська область розташована в західній частині України. Серед областей України за територією вона посідає 17-те місце, а за наявністю сільськогосподарських угідь – 18-те. Площа області складає 21,8 тис. км², що становить 3,6% території України. Область займає південно-західну окраїну Східно-Європейської рівнини і західну частину північного макросхилу Українських Карпат [2]. На території області виділяють п'ять природних районів – гірські Карпати на півдні, до них прилягає Передкарпатська височина, Подільська височина (плато) – в центральній частині, Мале Полісся і Волинська височина – на півночі [2]. Львівська область – одна з найбільш

економічно розвинених областей України, яка має низку конкурентних переваг: освічений людський капітал, традиції ефективного господарювання та використання економічного потенціалу, багаті природні та рекреаційні ресурси, наближеність до кордонів ЄС [3]. Всім вищезазначеним зонам притаманні різні ландшафтні комплекси, які впливають на формування сучасної структури земельного фонду області.

Станом на 01.01.2014 р. земельний фонд області становив 2183,1 тис. га з них: 1292,2 тис. га або 59,1% – сільськогосподарські землі; 694,2 тис. га або 31,8% – ліси та лісовкриті площі; 43,7 тис. га або 2,0% – води; 115,7 тис. га або 5,3% – забудовані землі та 39,3 тис. га 1,8% – інші землі.

У табл. 1 наведені дані площі сільськогосподарських угідь у користуванні сільськогосподарських підприємств та громадян по районах Львівської обл. у 2005–2014 рр. Проаналізувавши стан сільськогосподарських угідь за 2005–2014 рр. можна сказати, що спо-

Таблиця 1

Динаміка зміни площ сільськогосподарських угідь у користуванні сільськогосподарських підприємств та громадян у Львівській обл., 2005–2014 рр., (тис. га)

	2005	2007	2009	2011	2013	2014	Відхилення +/- 2014 р. до 2005 р.
Всього по області	1032,2	1043,9	1033,7	1054,3	1013,2	1012,5	-19,7
Міста обласного значення	4,6	4,1	4,1	3,6	3,5	3,5	-1,1
Бродівський,	53,8	54,7	54,4	54,4	53,9	53,8	0,0
Буський	48,7	48,6	48,1	48,1	48,3	48,4	-0,3
Городоцький	46,7	45,6	49,3	49,7	49,8	49,9	+3,2
Дрогобицький	46,2	45,4	45,5	45,3	45,3	45,3	-0,9
Жидачівський	50,3	50,1	49,4	49,3	49,3	49,2	-1,1
Жовківський	78,0	77,8	77,8	77,5	77,4	77,5	-0,5
Золочівський	57,5	53,1	51,3	53,4	53,9	52,8	-4,7
Кам'янка-Бузький	53,6	53,7	53,1	52,9	52,9	53,1	-0,5
Миколаївський	36,7	36,2	36,2	36,0	31,1	31,5	-5,2
Мостиський	51,7	48,9	47,4	45,3	45,4	45,4	-6,3
Перемишлянський	46,7	46,7	39,7	39,3	39,1	39,5	-7,2
Пустомитівський	55,0	54,9	54,8	54,9	54,9	55,0	0,0
Радехівський	56,5	55,4	54,1	54,2	52,2	52,0	-4,5
Самбірський	65,8	65,7	66,2	65,9	65,9	66,0	+0,2
Сколівський	26,2	26,2	26,1	26,2	26,1	26,1	-0,1
Сокальський	93,7	94,2	94,2	93,5	93,3	93,3	-0,4
Старосамбірський	45,7	45,7	45,8	45,8	42,2	42,1	-3,6
Стрийський	42,7	43,0	43,0	42,9	35,8	35,7	-7,0
Турківський	32,6	32,3	31,9	32,0	31,7	31,6	-1,0
Яворівський	61,6	61,3	61,3	61,3	61,2	60,8	-0,8

Джерело [4; 5]

стерігається тенденція до зменшення площ сільськогосподарських угідь у таких районах області як Буський, Старосамбірський, Турківський, Мостиський, Сокальський, Сколівський, Золочівський, Дрогобицький, Жовківський і Жидачівський, Стрийський, Яворівський. Це пояснюється тим, що ці райони розташовані у зонах, де деградовані та розорані землі становлять понад 50% від загальної площі сільськогосподарських угідь [6].

Основними проблемами використання земельних ресурсів в області є зменшення поживних речовин у ґрунтах, водна ерозія ґрунтів і недостатня рекультивация порушених земель. На кінець 2014 року площа порушених земель становила 12,0 тис. га, відпрацьованих – 8,8 тис. га. Упродовж 2014 року рекультивовано 6,5 га [7]. Напружена екологічна ситуація в більшості районів області зумовлена значною мірою недооцінкою, а нерідко й повним ігноруванням ерозійно-деградаційних процесів, зумовленими законами природи, так і антропогенною діяльністю. Нинішній стан земельного фонду в області на межі критичного і в поєднанні з посиленням процесів деградації ґрунтового покриву створює значну загрозу екологічній та продовольчій безпеці [8]. Коефіцієнт екологічної стійкості землекористування Львівської області станом на 01.01.2014 р. становив 0,56. Це свідчить про те, що ситуація в галузі землекористу-

вання – середньо стабільна, що зумовлено наявністю достатньо високого ступеня антропогенного навантаження на земельні ресурси [3]. Щоб запобігти критичній екологічній ситуації в області потрібно здійснювати заходи, які б підвищували продуктивність земельних ресурсів; розробляти і впроваджувати протиерозійні комплекси; вилучати з обробітку еродовані, засолені і заболочені землі. Також потрібна розробка й реалізація сучасних науково-технічних програм у сфері охорони земель та підготовка спеціалістів, які б надавали кваліфіковану консультативну допомогу землекористувачам, які впроваджують заходи з охорони земель.

У табл. 2 наведено структуру земельного фонду Львівської області за основними видами угідь у 2005–2014 рр. Так, площа всіх сільськогосподарських земель у 2005 р. становила 1298,6 тис. га і зменшилась на 6,6 тис. га у 2014 р.; у т.ч. площі сільськогосподарських угідь зменшились на 7,7 тис. га з 1269,7 у 2005 р. до 1262,0 тис. га у 2014 р. Відповідно і зменшились площі ріллі на 3,9; перелогів на 0,1; сінокосів на 0,8; пасовищ на 3,1 тис. га, а багаторічних насаджень збільшилось на 0,2.

Як свідчить динаміка, площі сільськогосподарських угідь, має низхідну лінію тренду, тобто має тенденцію до спадання. Рівняння цього лінійного тренду буде мати вигляд $y =$

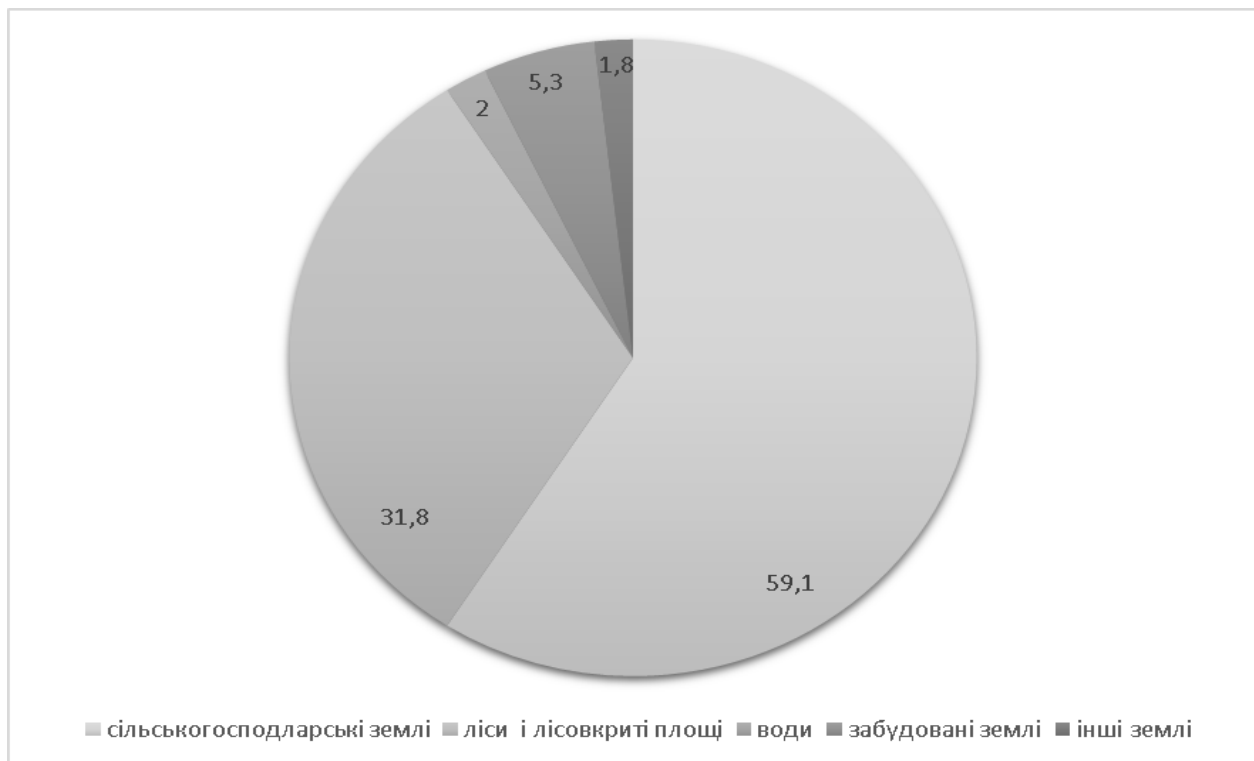

Рис. 1. Структура сільськогосподарських угідь Львівської області

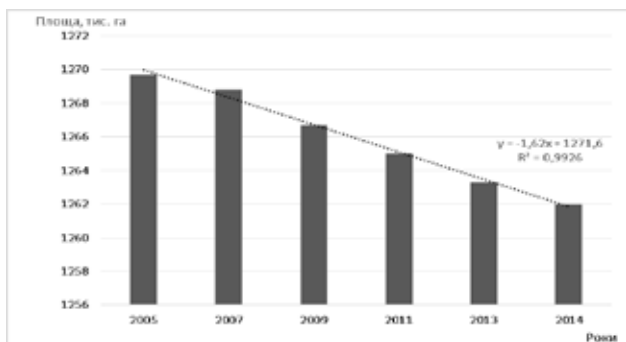

Рис. 2. Динаміка площ сільськогосподарських угідь Львівської області за період 2005–2014 рр.

$-1,62x + 1271,6$, рівень достовірності апроксимації $R^2 = 0,9926$.

Пояснити це можна тим, що зменшення площ цих земель відбувається, в основному, за рахунок відведення їх для державних та громадських потреб. Землезабезпеченість в області – одна з найнижчих в Україні. В середньому на одного жителя припадає 0,47 га сільськогосподарських угідь, у тому числі ріллі – 0,30 га, що на половину менше, ніж по Україні [10]. Також в області продовжуються процеси зменшення вмісту гумусу в ґрунтах, розширення площі кислих (їх частка сягає 24%) та еродованих ґрунтів (41,4% сільськогосподарських угідь, що своєю чергою впливає на зменшення площ сільськогосподарських угідь [3]. Виною також є те, що землевласники та землекористувачі, які після збирання врожаю належно не дбають про відновлення поживних речовин у ґрунті та не використовують заходи із захисту сільськогосподарських угідь від ерозії, засолення тощо.

Якщо припустити, що в майбутньому площа сільськогосподарських угідь зменшиться, то це може мати негативні наслідки для сільського господарства. Оскільки знизиться

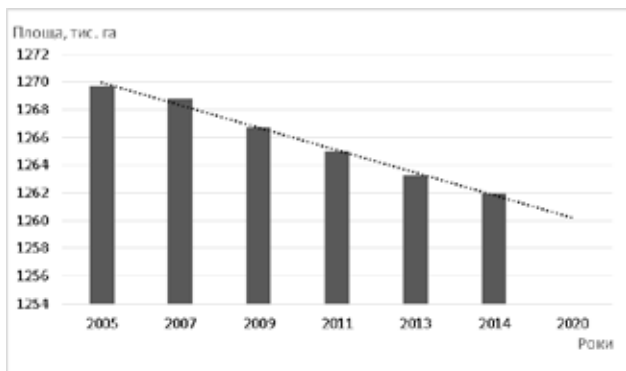

Рис. 3. Динаміка площ сільськогосподарських угідь Львівської області на перспективу

Таблиця 2

Структура земельного фонду Львівської області за основними видами угідь у 2005–2014 рр.

Земельні ресурси	2005		2007		2009		2011		2013		2014		Відхилення +/-
	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%	
С/г землі	1298,6		1296,8		1295,3		1293,6		1293,1		1292,0		-6,6
У т.ч. с/г угіддя всього	1269,7	100	1268,8	100	1266,7	100	1265,0	100	1263,3	100	1262,0	100	-7,7
з них: рілля	797,7	62,8	797,4	62,8	796,7	62,9	796,1	62,9	794,7	62,9	793,8	62,9	-3,9
Перелоги	0,8	0,1	0,7	0,1	0,7	0,1	0,7	0,1	0,7	0,1	0,7	0,1	-0,1
Б/насадження	22,9	1,8	22,9	1,8	23,0	1,8	23,0	1,8	23,0	1,8	23,1	1,8	+0,2
Сінокоси	189,1	14,9	188,2	14,8	188,4	14,9	187,6	14,8	188,1	14,9	188,3	14,9	-0,8
Пасовища	259,2	20,4	258,9	20,4	257,0	20,3	257,6	20,4	256,8	20,3	256,1	20,3	-3,1

Джерело: [9]

родючість ґрунтів, що в свою чергу призведе до зниження урожайності сільськогосподарських культур. А це спричинить екологічну та економічну кризу в області і в країні загалом. Графік буде мати такий вигляд (рис. 3).

Висновки. Оцінюючи стан використання земель сільськогосподарського призначення Львівської області слід наголосити, що охороні збереженню родючості ґрунтів приділяється мало уваги як на державному так і на регіональному рівнях. Тому слід розробити заходи, які будуть спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з відтворенням, зба-

лансованим використанням та охороною земель сільськогосподарського призначення. На рівень використання земель сільськогосподарського призначення впливає і недосконалість земельних відносин та недостатнє фінансування, що не дозволяє використовувати їх належним чином.. Тому, на нашу думку, потрібно залучати до інтенсивного обробітку меншу площу сільськогосподарських угідь, а частину – залишати у природному стані для забезпечення екологічної рівноваги. Наші подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення даної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами / За редакцією професора А.М. Третяка. Навчальний посібник. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 360 с.
2. Матеріали до Національної доповіді України про стан навколишнього природного середовища у 2014 році / «Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Львівській області в 2014 році» / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://loda.gov.ua/upload/users_files/27/upload/ND_2015.pdf.
3. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/STRATEGIYa-2020-04.pdf.
4. Статистичний збірник «Сільське господарство Львівської області» / За ред. Зимовіної С.І. – Львів. – 2015. – 248 с.
5. Статистичний збірник «Сільське господарство Львівської області» / За ред. Зимовіної С.І. – Львів. – 2014. – 162 с.
6. Колодійчук І.А. Екологічні проблеми використання земельних ресурсів у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agrar-univer/APK/2010_1/files/10kirilr.pdf.
7. Статистичний збірник «Довкілля Львівщини» / За ред. Зимовіної С.І. / Львів. – 2015. – 114 с.
8. Профіль Львівської області / Аналітично-описова частина до стратегії розвитку Львівської області / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://surdp.eu/uploads/files/SEA_case_study_Lvivska_oblast.pdf.
9. Головне управління Держгеокадастру у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/lvivska-oblast-2/>.
10. Екологічні проблеми ландшафтів Львівської області / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_342684_ekologichni-problemi-landshaftiv-lvivskoi-oblasti.html.